

Statsråd Anniken Hauglie
Arbeids- og sosialdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 Oslo

Vår fil: B16-GC006
Vårt Arkiv: 401
Saksbehandler: Grete Crowo

Oslo 16. desember 2016

FFOs krav til statsbudsjettet 2018

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon er paraplyorganisasjon for 83 organisasjoner av funksjonshemmede og kronisk syke, med til sammen mer enn 335 000 medlemmer. FFOs overordnede mål er samfunnsmessig likestilling og deltakelse for funksjonshemmede.

Et av FFOs viktigste arbeidsområder er å gi innspill til de årlige statsbudsjettene. Allerede 14. november 2016 sendte vi over våre tre hovedkrav til regjeringen knyttet til statsbudsjettet for 2018. Disse kravene var utgangspunktet for møtet i Kontaktutvalget med regjeringen 14. desember:

1. FFO ber regjeringen i samarbeid med organisasjonene utarbeide en helhetlig handlingsplan for funksjonshemmede, slik FN-konvensjonen for funksjonshemmedes rettigheter stiller krav om.
2. Flere funksjonshemmede i arbeid i kraft av fire-parts samarbeid.
3. Styrking av rammevilkår for funksjonshemmedes organisasjoner, og bevilgninger til utvikling av likemannsordningen og brukermedvirkning.

Vi varslet i møtet at våre innspill til de enkelte fagdepartement ville oversendes senest 16. desember. Vårt viktigste anliggende er at regjeringen i de årlige statsbudsjettene setter av tilstrekkelige bevilgninger på de ulike fagområdene slik at rettighetene til funksjonshemmede og kronisk syke i Norge sikres.

Her følger FFOs konkrete krav knyttet til statsbudsjettet for 2018 på Arbeids- og sosialdepartementets område:

Flere funksjonshemmede i arbeid

- FFO ber regjeringen utarbeide en 5 års handlingsplan i samarbeid med partene og funksjonshemmedes organisasjoner for å få 10 000 flere funksjonshemmede i arbeid.

Funksjonshemmedes levekår

- FFO ber regjeringen fremskaffe ny dokumentasjon om funksjonshemmedes levekår.
 - Funksjonshemming bør inngå i SSBs levekårsundersøkelser om helse, omsorg og sosial kontakt eller tilsvarende nasjonale undersøkelser som avholdes jevnlig.
 - Det bør gjennomføres en undersøkelse om funksjonshemmedes inntektsutvikling og utgiftsnivå de siste 10 årene.
 - Det må fremlegges en rapport over utviklingen i inntekt for tidligere uførepensjonister og nå uføretrygdede i ligningsåret 2014 og 2015.

- FFO ber regjeringen fjerne bestemmelsen om inntektstaket for samlet inntekt fra uføretrygd og barnetillegg.

Hjelpemidler

- FFO ber regjeringen opprettholde dagens hjelpemiddelordning som en statlig finansiert ordning, hjemlet i folketrygdloven, og med faglig forankring i hjelpemiddelsentralene.

Flere funksjonshemmede i arbeid i kraft av fire-parts samarbeid

Det er fortsatt alt for mange funksjonshemmede som står utenfor arbeidslivet. FFO er bekymret for at sysselsettingen i denne gruppen ikke øker. I dag vet vi at 85 000 ønsker seg jobb.

Å få flere med nedsatt funksjonsevne i arbeid er sammensatt og krever et tverrsektorielt fokus og samarbeid. FFO mener det er helt nødvendig å gå fram mer helhetlig og planmessig for å få til en endring. Samtidig er det hensiktsmessig å videreutvikle både eksisterende samarbeidskonstellasjoner og det virkemiddelapparatet som allerede finnes. Vi vil på denne bakgrunn be regjeringen, i samarbeid med partene i IA-arbeidet og funksjonshemmedes organisasjoner, om å utarbeide en 5 års handlingsplan for å få 10 000 flere funksjonshemmede i arbeid.

Partene og myndighetene er i IA-avtalen enige om en forsterket innsats for å inkludere personer med nedsatt funksjonsevne i arbeidslivet, og regjeringen viser til¹ at blant annet innsatsen i Jobbstrategien støtter opp under IA-avtalens delmål 2 rettet mot unge med nedsatt funksjonsevne. Det vises også til Arbeids- og velferdsetatens oppdrag i innsatsen for et mer inkluderende arbeidsliv innenfor IA-avtalens tre delmål. FFO mener dette ikke er tilstrekkelig for å nå IA-avtalens delmål 2 og da spesielt målet om å «øke sysselsetting av personer med nedsatt funksjonsevne».

FFO mener en handlingsplan bør videreutvikle og finne fram til nye virkemidler innenfor disse områdene, som er sentrale for å nå målet om flere funksjonshemmede i arbeidslivet:

- Et ikke-diskriminerende og likestilt arbeidsliv for funksjonshemmede.
- Flere funksjonshemmede ansettes i det ordinære arbeidslivet.
- Et kompetent NAV-kontor som gir brukerne individuelt tilpassede arbeidsrettede tjenester.
- Bedre samarbeid på tvers av sektorer, spesielt mellom NAV, helsetjenesten og kommunen.
- Flere funksjonshemmede gjennomfører utdanning og annen jobbrelevant kvalifisering.
- Færre på trygd og flere i arbeid, og flere uføre som jobber i kombinasjon med uføretrygden.
- Flere VTA-plasser i ordinær og skjermet sektor bevilget som et statlig arbeidsmarkedstiltak.
- Arbeidsgiverne gis insentiver, og får støtte og oppfølging når de ansetter funksjonshemmede.

Behov for ny dokumentasjon om funksjonshemmedes levekår

Funksjonshemming må inngå i jevnlig nasjonale levekårsundersøkelser

Det er 10 år siden den siste store levekårsundersøkelsen om funksjonshemmede². Vi mener det nå er behov for ny dokumentasjon av funksjonshemmedes situasjon på de ulike levekårsområdene. Forskning på funksjonshemmedes levekår må inn i nasjonale statlig finansierte studier som gjennomføres jevnlig. Tøssebro og NTNU ga i Rapport 2015 «Levekår for personer med nedsatt funksjonsevne», utført på oppdrag fra BUFdir, en hovedanbefaling om at det må satses på å utvikle dagens SSB

¹ Prop. 1 S (2016-2017) Arbeids- og sosialdepartementet, side 70.

² SSBs levekårsforskning 2007 (LKF07). Levekårsforskning blant personer med nedsatt funksjonsevne.

Levekårsundersøkelse med tema helse til en undersøkelse om «helse, funksjonshemming og sosial kontakt».

Levekårsundersøkelsen om helse, omsorg og sosial kontakt er fra og med 2015 slått sammen med den europeiske helseintervjuundersøkelsen (EHIS) – og skal gjennomføres hvert 6. år. Dersom dette kompliserer muligheten for å få med funksjonshemming i denne levekårsundersøkelsen, er vårt hovedanliggende at det jevnlig må fremskaffes denne type nasjonal levekårsdokumentasjon om funksjonshemming - og at dette finansieres av regjeringen.

Undersøkelse om funksjonshemmedes inntektsutvikling og utgiftsnivå

I 2006 utarbeidet statistisk sentralbyrå på oppdrag fra Sosial- og helsedirektoratet en rapport om inntektsforholdene til personer med nedsatt funksjonsevne (Ramm, 2006). I 2006 ble det avdekket at:

«Det er store forskjeller i inntekt mellom grupper med nedsatt funksjonsevne og befolkningen i alt. Det gjelder enten man ser på arbeidsinntekt isolert, samlet inntekt eller disponibel inntekt etter skatt. Forskjellene er størst i arbeidsinntekt. Offentlige overføringer og skatt bidrar til inntektsutjevning mellom befolkningen og grupper med nedsatt funksjonsnivå.»

I Levekårsstudien i 2007 fant Molden (2009) at mange med nedsatt funksjonsevne hadde det trangt økonomisk og at mange hadde betalingsvansker. I første CRPD-rapportering fra sivilt samfunn³ fremgår det at funksjonshemmede har ekstraavgifter som ikke dekkes av offentlige støtteordninger. Tøssebro m.fl. konkluderer (Rapport 2015) at det mangler dokumentasjon for å kunne sette opp et fullstendig regnskap over de økonomiske konsekvensene av å ha nedsatt funksjonsevne. I CRPD-rapporten er det også pekt på at det er store mangler i kunnskapsgrunnet.

Vi ber om at det gjennomføres en undersøkelse som viser inntektsutviklingen for funksjonshemmede de siste 10 årene. I dette bør det inngå en oversikt over samlet utgiftsnivået, endringer i skjermingsordninger og tilskuddsordninger som påvirker funksjonshemmedes netto inntektsnivå.

Rapport over uføretrygdedes inntektsutvikling fra 2014 til 2015

Det var før 2015 opphopning av dårlige levekår hos uføretrygdede i Norge. Barstad (2016) viser i en analyse av Levekårsundersøkelsen EU-SILC 2013 at problemer knyttet til flere levekårskomponenter som arbeidsmarked, helse, økonomi, sosiale relasjoner, psykiske vansker, nærmiljø og bolig hopper seg opp hos de samme individene.

Det ble i Prop. 1 S (2015–2016) Arbeids- og sosialdepartementet, lagt fram anslag om at 4 av 10 uføretrygdede kunne få lavere nettoinntekt enn de hadde som uførepensjonister før 2015.

Vi viser til merknad fra en samlet komité⁴ i Innst. 15 S (2015–2016) til statsbudsjettet for 2016:

«Komiteen merker seg at de endelige virkningene av uførereformen først vil fremgå når likningen for 2015 foreligger, og ser frem til at regjeringen på egnet måte kommer tilbake til Stortinget med dette.»

Komiteens mindretall etterlyser nå denne dokumentasjonen fra regjeringen:

«Disse medlemmer viser til at ligningen for 2015 nå foreligger, men uten at regjeringen så langt har fulgt opp henstillingen fra et samlet storting, verken i budsjettproposisjonen for 2017 eller på annen måte⁵.»

³ Alternativ rapport til FN-komiteen for rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Første CRPD-rapportering fra sivilt samfunn i Norge, 2015.

⁴ Arbeids- og sosialkomiteen.

⁵ Innst. 15 S (2016–2017).

Vi ber om at det framlegges en rapport med oversikt over utbetalt uførepensjon/uføretrygd for ligningsåret 2014 og 2015. Det bør i oversikten være mulig å se hva som er uføretrygd fra Folketrygden eller offentlige og private tjenstepensjonsordninger.

Inntektstaket knyttet til uføretrygden og barnetillegget må fjernes

FFO viser til endringen som ble gjort i det behovsprøvde barnetillegget med virkning fra 2016. Vi er imot innstramningen som innebærer at uføretrygd og barnetillegg ikke skal kunne utgjøre mer enn 95 pst. av inntekt før uførhet. Levekår for familier til uføretrygdede med barnetillegg er blitt forverret etter 2016, til tross for overgangsordningen. I forrige års statsbudsjett ble det anslått at 1400 uføretrygdede får avkortet barnetillegget etter nye regler.

Det er samtidig gledelig at Stortinget budsjettbehandlingen vedtok å utvide overgangsordningen for barnetillegget i uførereformen til 2021. Vi viser til flertallsmerknad i Innst. 15 S (2016–2017)⁶.

«Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til budsjettforliket mellom de fire samarbeidspartiene, hvor det ble enighet om å utvide overgangsordningen for barnetillegget i uførereformen til 2021. (...) Flertallet ønsker å justere nedtrappingen, slik at barnetillegget blir 107 pst. fra 2017, og lar regjeringen iverksette dette på den mest mulig hensiktsmessige måte.»

Oppretthold dagens hjelpemiddelordning som en statlig finansiert ordning

Ved årsskiftet skal det regjeringsoppnevnte ekspertutvalget på hjelpemiddelområdet levere sin utredning. Det er noen grunnpillarer i dagens system som er så viktig å bevare, at vi allerede nå ønsker å komme med noen anbefalinger/krav. Tekniske hjelpemidler er helt avgjørende for at funksjonshemmede kan leve et selvstendig liv og delta i samfunnet. Dette gjelder ulike livsområder; skole, utdanning, arbeidsliv og dagligliv. Dagens modell for hjelpemiddelområdet er god og består av rettigheter i folketrygdloven, statlig finansiering og hjelpemiddelsentraler med spesialkompetanse. Sentralene samarbeider med fagfolk i kommunene og med brukerne.

For FFO er det viktig å trekke frem det som er unikt med den hjelpemiddelordningen vi har i dag. Det unike er at dagens formidlingssystem er utviklet i et brukerperspektiv, og sikrer tilgang til hjelpemidler og spesialkompetanse uavhengig av hvor hjelpemidlene skal brukes. En effektiv hjelpemidelformidling med god kvalitet handler om å formidle *riktig* hjelpemiddel til rett tid. Et nasjonalt formidlingssystem, forankret i folketrygdloven og med hjelpemiddelsentraler i alle fylker, er etablert for å ivareta dette formålet. Vi har et robust formidlingssystem som tar et helhetlig ansvar for den enkelte brukers hjelpemiddelbehov.

Det er nødvendig å se på tidligere erfaringer på hjelpemiddelområdet når ekspertutvalgets utredning skal behandles. For 35 år siden var hjelpemidelformidlingen i Norge fragmentert, ansvarsforholdene var uklare og forskjellsbehandling var vanlig praksis. Brukeren strevde med å finne frem i systemet og med å få velfungerende hjelpemidler i ulike livssituasjoner. Formidlingsfaget var ikke etablert og formidlingskompetansen var stort sett fraværende. I tillegg manglet de som formidlet hjelpemidler ofte kompetanse om hjelpemidler, og tildelingen var preget av at brukerne fikk svært ulike tilbud avhengig av hvor de bodde.

Denne situasjonen valgte man å gjøre noe med. Formidlingssystemet ble utviklet i nært samarbeid med funksjonshemmedes organisasjoner. Hjelpemiddelsentralene ble etablert, og vi fikk et statlig

⁶ Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2017, kapitler under Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet.

formidlingssystem i Norge. Oppgavene skulle løses nær brukerne ved at spesialkompetansen ved sentralene kom både brukerne og kommunene til gode. FFO mener det er svært viktig ikke å gjøre endringer i det som fungerer bra.

Det følger av mandatet til ekspertutvalget at utredningen skal inkludere en vurdering av den mest hensiktsmessige ansvarsdelingen mellom stat og kommune når det gjelder stønad til hjelpemidler og kompetansebehovet knyttet til hjelpemidler. FFO er spesielt bekymret for en eventuell overføring av ansvar fra stat til kommune. Vi er redd for at en overføring av ansvar vil ha som konsekvens at tilgangen til rett hjelpemiddel blir avhengig av den enkelte kommunes kompetanse og økonomi, og dermed av hvilken kommune du bor i. Vi er også redd for at den faglige kompetanse som er opparbeidet ved hjelpemiddelsentralene vil smuldre bort.

I Norges statlige rapport⁷ om CRPD trekkes i artikkel 4 og 19 retten til hjelpemidler forankret i folketrygdloven frem som noe positivt som bidrar til at Norge oppfyller forpliktelsene i CRPD på hjelpemiddelområdet. FFO er enig i at retten til hjelpemidler etter folketrygdloven er god. Nå er det avgjørende at vi også i fremtiden får beholde en folketrygdbasert hjelpemiddelordning med faglig forankring i hjelpemiddelsentralene.

Med vennlig hilsen

FUNKSJONSHEMMEDES FELLESORGANISASJON

John Berg-Jensen
Styreleder

Lilly Ann Elvestad
Generalsekretær

Kopi: Kontaktutvalget med Regjeringen v/Barne- og likestillingsminister Solveig Horne

Vedlegg: *Broer til arbeid*, FFO 2016
Hjelpemiddelordningen er truet – ikke flytt den til kommunene FFO, 2016

⁷ <https://www.regjeringen.no/contentassets/d8d611d10d7f4684b7e00f8cf3f1a741/crpd-rapport-2015-0503-versjon-sendt-pa-horing-l311613.pdf>